

hát xe buýt

I'm writing to you, in the hope you'll understand.

But as I'm trying to communicate through this language, I know that it will be placed - placed in power, history and bodies. It will be placed in eyes and ears differently according to how invasion and colonisation has occurred and occurs in proximity. The process of our understanding will reflect where your eyes and ears have been held and are situated in the hierarchies of power. It will situate our stories.

I write to you in English, a language used as a governmental fence-post to keep people out. I know that by using it, I'm keeping some people on the outer.

I write to you as the daughter of an English teacher in refugee camps, helping the proliferation of a double-sided tool of empowerment and loss.

I write to you at a distance from my father's mother's tongue of Vietnamese, a language that my mind and mouth hardly know. I'm communicating in a language that tracks my father stepping onto a boat to surface days later, not seeing land in sight. Water at every horizon.

It makes sense to have these conversations on a bus because the stories of languages and their movements track our histories of place and the people that move through them. The movement across streets is important to show the continuing shifts of communities and ideologies that create the cultures in our city. It's important to show you that these neighbourhoods are malleable, sometimes regrettably changing and, if we listen well enough, can tell us about deeper and longer histories than what we now see on the surface.

Through working on this project, I sat with my dad as he wrote down the lyrics of songs he sings in Vietnamese about the war. We sit and have long conversations of imperfect translations. Bóng mát - the shade of a tree, a peaceful nostalgic feeling, a soothing feeling or the feeling when I was happy and young. He explains to me how villages in Vietnam would often have kerosene lamps as their only light source to give me a more networked translation of the resonances of the full moon. A bright moon beaming giving extra light that was impossible otherwise; a time to celebrate a cyclic shift to a kind illumination for children to play outside into the streets and later into what would have been a very dark night. He explains the architecture of the bamboo used to line the roads and the streets. It's not just a description of a singular place, it's a way of understanding tradition.

We acknowledge the Boon Wurrung and Woi Wurrung language groups of the Kulin Nation, their Ancestors, Elders, families and communities who are the Traditional Custodians of the greater Melbourne, Werribee and the Mornington Peninsula areas. We acknowledge language revitalisation and practices are integral to culture, recognition and reconciliation.

Chúng tôi công nhận nhóm ngôn ngữ Boon Wurrung và Woi Wurrung của Dân tộc Kulin, tổ tiên của họ, các tộc trưởng, gia đình và cộng đồng thổ dân. Họ là người giữ gìn lãnh địa truyền thống của Vùng đất Melbourne và ngoại vi, Werribee và bán đảo Mornington. Chúng tôi công nhận sự hồi sinh của ngôn ngữ và xử dụng ngôn ngữ đi liền với văn hoá, công nhận và hòa giải.

Son Nguyễn with the 'information crew' at Pulau Galang, Indonesia, 1979.

He translates to me beyond the language, he translates a culture and a time. It feels very far away from me but in the nexus of these two languages and the bridge we build between them, I grow a little closer.

By bringing you together around stories of language - stories of continuation, manipulation, reinvention, loss and reclamation - I hope that these experiences give a linking net to the shared politics we are embroiled in.

This project came from a campaign protesting the loss of a significant Vietnamese bilingual program in Footscray. But importantly, it's moving towards a larger conversation about what our languaging means in this context. What worlds are we forming through our words and how can we speak differently to speak back?

Beyond our language, what needs to be spoken?

Lana Nguyen

The Lesson

π.0.

him

π.0.

him punch him
him punch him too

him hit him
him hit him 2, 3, 4, ...

him not hit him
him hit

“Yoo no hit him!”
him hit

“Liv him alon wil-yum!”
him hit him mor

“Eye punch yoo on noz!”
him punch him in stomaak

him kik him in lek
him skrech him in fayc

“Gon to Hospitaal!”
“Gon to Hospitaal!”

him en him
gon to Hospitaal

I speak, and you listen.

You speak, and i listen. He speaks, and we listen. They speak and we listen. I don't know that word. You don't know that word. We don't know that word. You don't know those words. A man works. He is a worker. A woman works. She is a worker. We all work. We are workers. You must be careful what words you use; a man can say “I like your wife”, but not “I love her”. In one of Shakespeare's plays, Hamlet cried out: “Words Words Words” (perhaps that is what is going thru your head). This is an ear. This is a leg. A fruit-picker picks fruit. A bricklayer lays bricks. This is Mr Jones. Mr Jones is a good worker. He works well. Say hello Mr Jones. Do you hear with your eyes? Do you smell with your feet? You must spend your money wisely when the sun dances down the street. Bring me a book. Is that a book? The book is here! — Where is the book? He does not speak English. He does not speak English well. Well, well, well... does a cow run quickly? Are you well? Now finish this sentence: I came to Australia for the weather, for the mountains. Don Bradman played baseball, True, or False? What is the drill?! — This is the drill. — Here ↓ is The drill; a factory has hands. A clock has hands. You have 2 hands. A card game has hands. You. Are. A. Hand. [Now] pass this picture around. How many cakes in the cake shop? Touch your head! This egg is white. This egg is brown. This egg is a chocolate Easter egg. Salute / the flag, Salute the country. Salute / the flag-pole rattling in the wind. (Cast your eyes over the money). Ned Kelly worked in a bank True, or False? A stork stands, on one leg. Tomorrow, Please & Thanks.

Tôi viết cho bạn, với hy vọng là bạn sẽ hiểu.

Nhưng khi tôi đang cố gắng giao tiếp qua ngôn ngữ này, tôi biết rằng nó sẽ được đặt - đặt trong quyền lực, lịch sử và cơ thể. Nó sẽ được đặt vào mắt và tai khác nhau tùy theo cách thức việc xâm nhập và thuộc địa hóa đã xảy ra và xảy ra ở gần nhau. Quá trình hiểu biết của chúng tôi sẽ phản ánh nơi mắt và tai của bạn được nắm giữ và nằm trong hệ thống phân cấp quyền lực. Nó sẽ xác định câu chuyện của chúng ta.

Tôi viết cho bạn bằng tiếng Anh, một ngôn ngữ được sử dụng như rào cản của chính quyền để ngăn mọi người ở ngoài. Tôi biết rằng bằng cách sử dụng ngôn ngữ này, tôi đang giữ một số người ở bên ngoài.

Tôi viết cho bạn với tư cách là con gái của một giáo viên tiếng Anh trong các trại tị nạn, giúp cho sự phát triển của một công cụ hai mặt của sự trao quyền và mất mát.

Tôi viết cho bạn ở một nơi cách xa tiếng Việt mẹ đẻ của tôi, một ngôn ngữ mà đầu óc và miệng tôi hầu như không biết. Tôi đang giao tiếp bằng một ngôn ngữ vốn theo bước cha tôi lên thuyền để trôi nổi nhiều ngày sau đó, không nhìn thấy đất liền trong tầm mắt. Nước ở khắp chân trời.

Thật hợp lý khi có những cuộc trò chuyện này trên xe buýt bởi vì những câu chuyện về ngôn ngữ và việc di chuyển của chúng theo dõi lịch sử của chúng ta về địa điểm và những người di chuyển qua chúng. Sự di chuyển trên khắp các đường phố là điều rất quan trọng để cho thấy sự thay đổi liên tục của các cộng đồng và hệ tư tưởng đã tạo ra các nền văn hóa trong thành phố của chúng ta. Điều quan trọng là phải cho bạn thấy rằng các khu vực lân cận này rất dễ uốn nắn, đôi khi thay đổi một cách đáng tiếc và nếu chúng ta lắng nghe đủ kỹ, có thể cho chúng ta biết về lịch sử sâu sắc và dài hơn những gì chúng ta thấy trên bề mặt.

Trong quá trình thực hiện dự án này, tôi đã ngồi cùng cha tôi khi ông viết lời các bài hát ông hát bằng tiếng Việt về chiến tranh. Chúng tôi ngồi và có những cuộc trò chuyện dài về những bản dịch không hoàn hảo. “Bóng mát” - bóng cây, một cảm giác hoài cổ yên bình, một cảm giác nhẹ nhàng hay cảm giác khi tôi thấy hạnh phúc và trẻ trung. Ông ấy giải thích cho tôi nghe về việc các làng quê ở Việt Nam thường dùng đèn dầu làm nguồn thấp sáng duy nhất để giúp tôi có một bản dịch được nối kết nhiều hơn về âm vang của trăng tròn. Vàng trắng sáng rạng rỡ tỏa ra nhiều ánh sáng không thể nào có được; thời điểm để kỷ niệm một sự thay đổi theo chu kỳ sang một loại đèn chiếu sáng tốt cho trẻ em chơi đùa bên ngoài đường phố và sau đó là một đêm rất đen tối. Ông giải thích kiến trúc của tre dùng để lót đường phố. Đó không chỉ là mô tả về một địa điểm đơn lẻ, mà còn là một cách hiểu về truyền thống.

Ông dịch cho tôi nghe những điều ngoài ngôn ngữ, ông dịch một nền văn hóa và thời đại. Điều đó tôi cảm thấy rất xa với tôi nhưng trong mối liên hệ của hai ngôn ngữ này và cây cầu mà chúng tôi xây dựng giữa chúng, tôi trở nên gần gũi hơn một chút.

Bằng cách đưa các bạn đến với nhau xung quanh những câu chuyện về ngôn ngữ - những câu chuyện về sự tiếp nối, thao túng, tái tạo, mất mát và khai hoang - tôi hy vọng rằng những trải nghiệm này sẽ tạo ra một mạng lưới liên kết với nền chính trị chung mà chúng ta đang bị lôi kéo vào.

Dự án này xuất phát từ một chiến dịch phản đối việc bị mất một chương trình song ngữ tiếng Việt quan trọng ở Footscray. Nhưng điều quan trọng là, nó đang hướng tới một cuộc trò chuyện lớn hơn về các ý nghĩa trong ngôn ngữ của chúng ta trong bối cảnh này. Chúng ta đang hình thành những thế giới nào qua lời nói của mình và làm thế nào chúng ta có thể nói khác đi để nói lại?

Ngoài ngôn ngữ của chúng ta, điều gì cần được nói ra?

Lana Nguyễn

BÓNG MÁT

Phạm Thế Mỹ

1. Côn đầu nũa², tiếng hát ca dao ru tôi vào đời
Côn đầu nũa², tiếng hát chim non cây đa trường cũ
Với bóng tre xanh đong đưa nhịp võng
Biết không Em²,
Đã cho tôi bóng mát cuộc đời ?

2. Côn đầu nũa², ngổ thú trắng lên rong chơi hội làng
Côn đầu nũa², tiếng sáo lang thang theo chim về núi
Gió ngát hoa cau trong đêm dần tối
Mái đi hoang, mái lang thang,
Lỡ quên đi bóng mát cuộc đời

Hồi phố sầm và tiếng hát Em
Má gầy và nước mắt đen, Mái đình rêu xưa đổ nát
Với từng năm mở hoang...
Hồi cánh rừng đầy vết máu loang
Lửa hồng và xác chết than
Hãy trả lại tôi bóng mát của tuổi thơ ngày nào ...

3. Người yêu hồi², dấu củ chân chim bỏ vớ một mình
Người yêu hồi², tiếng hát xanh xao đưa tôi vào tối
Với mắt sao Em chân không lạc lối
Bối thường Em, bối yêu Em nên ghét hận thù

4. Người yêu hồi², mỗi cánh chim xanh run chân ngựa hồng
Người yêu hồi², hãy đến bên tôi, bên tôi lần cuối
Nước mắt Em ngon thơm như giồng súi
Hãy thương tôi, hãy yêu tôi
Hãy cho tôi yêu mến cuộc đời.

Cool Shade

Phạm Thế Mỹ

Where has it gone, where has it gone, the traditional lullaby sung to me when I came into this life
Where has it gone, where has it gone, the singing of the young bird on the old tree at the old school
And the green shade of the bamboo bush on the swinging of the hammock
Don't you know, don't you know, all of those things have given me the shade of my life?

Where has it gone, where has it gone, the rising moon on the streets lined with bamboo where we had our village festival
Where has it gone, where has it gone, the flute sound following the birds going home to the mountain
The wind is full of the scent of betel nut flowers as we go deeper into the night
Always wandering, always meandering, I may forget the soothing feeling of my life

Oh the sad town and your singing voice
Skinny cheeks and black tears, the old and broken village temple, and many tombs
Oh the jungle scattered with blood, red fires and black corpses
Please give me back my peaceful feeling when I was young again

Oh my darling, oh my darling, I'm alone and lonely like the old footprints of the birds
Oh my darling, oh my darling, your singing voice sends me into the night
With your starry eyes, I won't be lost
Because I love you, because I adore you, I hate violence

Oh my darling, oh my darling, I'm tired like the wings of the bird and the legs of the horse
Oh my darling, oh my darling, please come to me for the last time
Your tears will be as sweet as a fresh spring
Please love me, please adore me
Then I will know how to love life again

Southside Dreaming on Truganini Road

The Gertrude Contemporary crew
Head out to Preston
Blak Fitzroy long gone
White-collar types the norm
They buy another white cube
To articulate their view
Down the 86-tram on High
With a striking fluorescent sign
Asymmetrically dressed artists stare listlessly
Gathered on industrial concrete floors
Sculptural minimalism and half-finished interiors
Forever transformed by objects on the wall
And rows of empty clean skins and a couple of long necks
Clutter the bins as the crowd starts to leave
The grand opening soared
And an over eager intern is ready
To mop up the floor
On his hands and knees
As the curator heads home
Entangled in his new
Kind of Muse
Marcus Westbury is doing his best
To save others still trapped by Collingwood / Fitzroy's housing gloom
He finds an old building

With a faded Keith Haring
And re-erects the vandalised walls
For all the white middle class
Still working in the arts
Dreaming of a new place
To mount their break out shows
So, I head home
To Truganini Rd
Not an artist in sight
Down the Cranbourne / Pakenham line
Just mum and me
Watching blonds on TV
With their television tits
And chemically straight hair
Talking shit in spiked heels
So effortlessly
No culture around
On this side of town
Just the occasional dream of what used to be

Note: First published in cordite <http://cordite.org.au/poetry/suburbia/southside-dreaming-on-truganini-road>

Timmah Ball

TEST PASSAGES.

From 1st July, 1925, to 31st December, 1925.

From 1st to 15th July, 1925. No.25/13.

It is not the most powerful birds which display the greatest art in getting a living. The birds of prey are far less clever than the clumsy old pelican. With the bird of prey it is beak and talons that count; with the pelican it is a cleverness which suggests brain power.

From 16th to 31st July, 1925. No.25/14.

There is only one key to open the door of notable prosperity, and that is the key of originality. Now originality is ~~one of those~~ ^a words about which we often dispute ~~among~~ ourselves, and before we can attach a definite meaning to it in this chapter, we shall have to inquire into its uses in other connections.

From 1st to 15th August, 1925. No. 25/15.

The arithmetic of the schools forms a good foundation for the kind of calculation necessary in the world of business, but there is still room for much improvement. What is wanted is not ability to work a great variety of different sums, but the power to apply figures to the facts of everyday life.

From 15th to 31st August, 1925. No.25/16.

There is a further tendency for like businesses of small size to amalgamate together, and this again is another argument in favour of the specialist. The first duty in the science of life is to know all about the details of the calling which takes up the major part of our time.

Grade 3/4 classroom photo from 1990, Footscray Primary School. The Vietnamese Mother Tongue program had started at the school in 1985 and would go on to become the Vietnamese Bilingual Program.

Photos from the Vietnamese Bilingual Program at Footscray Primary School. Circa 2010's.

¿MATÓ TUNCO TU TATA?

mi país es un nombre que han borrado de una pared
recuerdo fracturado
fragmento de cántaro de barro
alcancia de cochinito de sueños
rota a medio llenar

mi país es un error de tu geografía.
preguntas comúnmente hechas a un salvadoreño:
¿está El Salvador en Brasil?
¿estuvo Julian Assange en su embajada?
¿en qué parte de EEUU queda Centroamérica?

mi país es un mapa discontinuado.
mi mamá y yo tomamos el café
con el fantasma de la guerra
juntos repasamos el inventario de las cosas perdidas
y desde lejos nos proponemos buscarlas
cada día las líneas en nuestro mapa se desvanecen
detalles antes claros ahora son un borrón
repasamos direcciones y rutas
a lugares que quizás ya no existen
para no perdernos en un lugar al que no hemos ido en décadas.

mi país ya no sabe contra quién pelea.
la paz se ha puesto rebelde
se ha hecho tatuajes, bebe y fuma
lleva navaja por las dudas.
con ella reviso otras listas:
quiénes mas se fue después del terremoto
a cuáles amigos el país se los tragó
quiénes sobrevivieron.

con mi país hice un pacto
de reglas ambiguas y no escritas
un juego de mató-tunco-tu-tata
en el que siempre cierro los ojos.

cuando me fui, le dejé a El Salvador uno de mis pulmones
y a cambio me traje su lengua
un paladar intraducible
lleno de rimas, trabalenguas y acertijos
un amuleto que me sirve para no olvidar

porque mi país es un nombre que han borrado de una pared.

my country is a name that's been erased from a wall
a fractured memory
a fragment of a broken clay pot
a smashed piggy bank
half-full of dreams

my country is a mistake in your geography.
frequently asked questions for Salvadorians:
is El Salvador in Brazil?
was Julian Assange in your embassy?
in what part of the U.S. is Central America?

my country is an outdated map.
my mum and I drink coffee
with the ghost of war
together we take stock of things we lost
and from afar we make plans to go back to find them
every day the lines on our map fade away a bit
details that were once clear are now smudged
we recount addresses and routes
to places that might not exist anymore
so we don't get lost in a place we haven't been to in decades.

my country doesn't know who it's fighting anymore.
peace has become rebellious
she has tattoos, drinks and smokes
carries a knife just in case.
with her I review other lists:
who else left after the earthquake
which of my friends was swallowed up by the country
who made it out alive.

my country and I made an agreement
with vague, unwritten rules
a game of chicken
¿mató tunco tu tata?
in which I always blink.

when I left I gave El Salvador one of my lungs
and in exchange I took its tongue
an untranslatable palate
full of rhymes, tongue-twisters and riddles
an amulet I wear to keep my memory alive

because my country is a name that's been erased from a wall.

'Mato tunco tu tata' is a word game that children play in El Salvador. The rules are: one person asks 'did your dad kill a pig?' (mato tunco tu tata?), to which the other person is always expected to respond yes. The first person then asks, 'were you afraid?' (le tuviste miedo?), to which the other person is always expected to reply no. The first person then blows air in the other's eyes to see if they blink. If they blink, they lose and they are mocked because they were scared. In the author's opinion, this game says so much about Salvadorians: making fun of brutal subjects, setting themselves impossible tasks, submitting themselves to playful violence, and acknowledging the age-old Mesoamerican theme of death being a part of life.

Luis González Serrano

For their bus trip, Rene Kulitja and Beth Sometimes will host a conversation in Pitjantjatjara and English describing and interrogating the politics of their collaborative work. Along the way, they will visit some objects of significance to Rene and her waylytjapiti (extended family), asking questions about what happens to languages and objects out of context.

Uncle Bobby Nicholls giving a talk on site of the Moreton Bay Fig tree at Carlton Gardens. This tree was an important historical gathering place for Aboriginal justice movements and features in the Yalinguth audio tour app.

Bridge The Gap Choir performing on the steps of Fitzroy Town Hall.

A Rose For You Sister

A rose for you sister
A rose for you brother
And another one for one
Whose mother is still with you
For you are to be happier

In case mother would go someday
Like a flower branch without the sun
Like a child without a smile
As if you would never grow up
And like the night without stars

Mother, Mother is still a stream
Mother, Mother is a fairy tale dream
A shade up there
An eye, a moon
And a touch at night while being lost

Mother, Mother is a sweet sugar cane shoot
Mother, Mother is a bunch of bananas or anaca fruits
A cricket shrill at night
A sun ray at the mulberry field
A great love for life

One day you will come and gaze at mum longingly
You will say "Mum, Mum do you know this?
Know what? That I love you."

A rose red has just been badged on your shirt
A red rose has just been badged on your shirt
I beg you brother, I beg you sister
Please go happy as I do

Bông Hồng Cái Áo.

Một bông hồng cho em.
Một bông hồng cho anh.
Và một bông hồng cho người ai.
Cho người ai đang còn mẹ.
Dang còn mẹ để lòng vui sướng hơn.

Rủi mai này mẹ hiền có mất đi.
Như đóa hoa không mặt trời.
Như trẻ thơ không không mẹ cười.
Ngỡ đời mình không lớn khôn thêm.
Như bầu trời thiếu ánh sao đêm.

Mẹ là dòng suối dịu hiền.
Mẹ là bài hát thần tiên.
Là bóng mát trên cao.
Là mặt sáng trắng sao.
Là ánh đước trong đêm khi lạc lối.

Mẹ là lon sữa ngọt ngào.
Mẹ là nải chuối buồng cau.
Là tiếng dế đêm thâu.
Là nắng ấm miồng dầm.
Là vồn liếng yêu thương cho cuộc đời.
Rồi một chiều nào đó anh về nhìn mẹ yêu nhìn thật lâu.
Rồi nói nói với mẹ rằng "Mẹ ơi mẹ có biết hay không?
Biết gì? "Biết là con thương mẹ không?"

Đóa hoa màu hồng vừa cài lên áo đó anh.
Đóa hoa màu hồng vừa cài lên áo đó em.
Chỉ xin anh thì xin em.
Hãy cùng tôi vui sướng đi.

Every year, on the eve of the ‘Fall of Saigon’, members of the local Vietnamese diaspora would board a bus to shuttle overnight on the Hume Highway to Canberra. Whilst most passengers would hop on at designated central meeting points, there would often be additional stops along the way. Here, on the fringes of suburbs where migrants make home, a parent and child might join the company.

The destination was known by all; the embassy of the Socialist Republic of Vietnam. It was the sentiments the passengers carried that was not always certain. Some had come in their commitment to an allusive freedom. Others to re-enter a communal promise that might alleviate the longing for home. Whatever the case, greetings of familiar faces amongst kindred strangers settled in for the long drive ahead.

From the window, the dark sky would be punctuated by passing vehicles in the distant night, with flashing road signs announcing names of coming country towns. Inside, the chatter of women and men, elders and minors. Listen and you might hear who has welcomed to the household a golden pig, or whose son quit a factory job to take up electrical engineering classes. Southern banter would threaten to washout northern accents. Gossip filling those hearts with hands calloused from toil.

Soon enough talk would give way to song. Someone would rest a guitar and requests would help to narrate the drive’s tenor. To keep a circle from squaring; a girl with skin like gold; the sea’s yearning. Songs about quê hương, or about the shyness of youth and the charms of fried banana. In between, banter would embellish and prolong the moment. If you were sitting next to a stranger, the singing forged a common language, even if, like me, the bank of words was slowly shrinking.

As the bus entered the morning light and into the staid air of the capitol, a flag with a centered star would waken passengers to the practiced routine. The white police guards ignorant of demands and denouncements blaring from the megaphones in strange sing-song. The rings of the South Vietnamese anthem out-of-joint alongside snow-sally-gums facing the embassy.

Hoang Tran Nguyen

Hàng năm, vào đêm trước ngày ‘Sài Gòn Thất Thủ’, các thành viên của cộng đồng người Việt hải ngoại địa phương sẽ lên xe buýt đưa đón qua đêm trên Xa Lộ Hume đến Canberra. Trong khi hầu hết hành khách sẽ lên xe tại các điểm hẹn trung tâm được chỉ định, thường sẽ có các điểm dừng bổ sung trên đường đi. Ở đây, ngoài rìa các vùng ngoại ô, nơi người di dân gọi là nhà, một phụ huynh và một đứa trẻ có thể cùng tham gia với đoàn.

Điểm đến đã được tất cả mọi người biết: Đại Sứ Quán nước Cộng Hòa Xã Hội Chủ Nghĩa Việt Nam. Tình cảm mà hành khách mang theo không phải lúc nào cũng chắc chắn. Một số đã tới với lòng quyết tâm hướng tới một sự tự do trong hàm ý. Những người khác thực hiện lại một lời hứa chung có thể làm giảm bớt sự khao khát nhớ về quê hương. Bất kể là trường hợp nào, những lời chào của các gương mặt thân quen giữa những người xa lạ từ tế đã giúp mọi người ổn định cho chặng đường dài phía trước.

Từ cửa sổ, bầu trời đen kịt sẽ bị chọc thủng bởi những phương tiện qua lại trong đêm xa xăm, với những biển báo đường nhấp nháy thông báo tên các thị trấn miền quê sắp tới. Bên trong, tiếng nói chuyện rôm rả của phụ nữ và nam giới, người già và trẻ em. Hãy lắng nghe và bạn có thể nghe thấy ai đã chào đón một con lợn vàng đến nhà, hoặc con trai của ông ấy đã nghỉ việc ở nhà máy để theo học các lớp kỹ thuật điện. Những câu nói đùa của miền Nam sẽ đe dọa làm mất đi giọng miền Bắc. Những câu chuyện phiếm lấp đầy những trái tim ấy bằng những bàn tay chai sạn từ sự vất vả.

Chẳng bao lâu tiếng nói chuyện sẽ nhường chỗ cho các bài hát. Một người nào đó sẽ đặt một cây đàn guitar và những lời yêu cầu sẽ giúp thuật lại giọng nam cao. Để giữ cho vòng tròn không trở thành hình vuông, một cô gái có làn da như vàng; sự khao khát của biển. Những bài hát về quê hương, hay về sự nhút nhát của tuổi trẻ và sức hấp dẫn của món chuối chiên. Giữa những điều đó, các câu nói đùa sẽ tô điểm và kéo dài khoảnh khắc này. Nếu bạn đang ngồi cạnh một người lạ, tiếng hát đã tạo một ngôn ngữ chung, ngay cả nếu, như tôi đây, ngân hàng từ ngữ cũng đang dần thu hẹp lại.

Khi xe buýt bước vào ánh sáng ban mai và trong bầu không khí thanh tịnh của thủ đô, một lá cờ với ngôi sao ở giữa sẽ đánh thức hành khách tới một sinh hoạt thường lệ. Những cảnh sát da trắng bảo vệ không biết gì về những sự đòi hỏi và lời tố cáo phát ra từ những chiếc loa trong bài hát lạ lùng. Những tiếng ngân vang của bài quốc ca miền Nam Việt Nam trật khớp cùng snow-sally-gums đối mặt với đại sứ quán.

Nguyễn Trần Hoàng

Vietnamese proverbs, tongue twisters, and tone variations
selected by **Tess Do**

Con đặng Đông vừa trông vừa chạy, con đặng Nam vừa làm vừa chơi | if the storm is coming from the East, keep an eye on it while you run, if it is coming from the South, continue to work leisurely

Chuồn chuồn bay thấp thì mưa, bay cao thì nắng, bay vừa thì râm | expect rain as dragonflies fly low, sunshine as they fly high, and clouds as they fly neither low nor high

Luộc hột vịt lộn, luộc lộn hột vịt lạt, ăn lộn hột vịt lạt, luộc lại hột vịt lộn lại lộn hột vịt lạt | want to boil Balut eggs – fertilized duck egg – mistakenly boiled normal duck eggs, mistakenly ate normal duck eggs, boiled again Balut eggs, again mistakenly boiled normal eggs

Ma (ghost)
Má (mother, cheek)
Mả (grave, tomb)
Mã (horse in Sino-Vietnamese)
Mạ (rice sprouted seedlings, gilded)

Me (tamarind)
Mé (side)
Mê (fermented rice)
Mẽ (façade, appearance)
Mẹ (mother)

La (yell)
Lá (leaf)
Lả (exhausted)
Lã (unboiled water)
Lạ (strange)

Save the Vietnamese bilingual program at Footscray Primary School

18,120 have signed. Let's get to 25,000!

At 25,000 signatures, this petition becomes one of the top signed on Change.org!

@JamesMerlinoMP @Kate_Footscray - Save the Vietnamese bilingual...

Share on Facebook

Send an email to friends

Tweet to your followers

Copy link

Parents Footscray Primary School started this petition to The Hon. James Merlino MP (Minister of Education) and 2 others

On July 30th 2020, a newsletter from the Principal was sent to parents and guardians of the decision to abolish the long standing and well-respected Vietnamese bilingual immersion program at Footscray Primary School (FPS). Vietnamese will be replaced by Italian in the bilingual program at school in 2021. FPS is the only Vietnamese bilingual school in Victoria. So School made a big mistake to abolish the unique program, a one of a kind program.

The reason given by the principal, that is the difficulty in recruitment qualified Vietnamese teachers. It is absolutely wrong, Vietnamese community with over 80,000 speakers in Victoria, is available to support and offer experienced and qualified Vietnamese language teachers. Any decline in Vietnamese teaching hours at the school is all caused by the former principal's subjective will. From 2016 the school employed 8 new Vietnamese teachers but also lost 8 Vietnamese teachers in same time. The new principal is inexperienced so does not know what caused program to fail.

This is a significant decision, which will change the identity of the school in important ways. This controversial decision is also hurting the Vietnamese local community as Vietnamese is the fourth most spoken language at home other than English in Victoria. More seriously, this decision was decided hastily in the Covid-19 lockdown times in Victoria.

We the undersigned respectfully request to suspend the decision to abolish the Vietnamese bilingual program. Vietnamese bilingual program must continue. Any difficulty in Vietnamese teachers resource could be resolved with support and consultation from Vietnamese Community in Australia Victoria Chapter in the future.

Ngày 30 tháng 7, 2020. Trong thư hiệu trưởng gửi cho phụ huynh có quyết định hủy bỏ chương trình dạy song ngữ tiếng Việt, 1 chương trình đã có lâu năm và được tôn trọng tại trường tiểu học Footscray (FPS). Tiếng Việt sẽ bị thay thế bởi tiếng Italia trong chương trình song ngữ tại trường từ năm 2021. FPS là trường song ngữ Anh Việt duy nhất tại Victoria. Trường đã mắc sai lầm lớn khi tiêu hủy chương trình độc đáo, độc nhất vô nhị như vậy.

Lý do được đưa ra bởi hiệu trưởng là do khó khăn trong việc tuyển dụng giáo viên dạy tiếng Việt có đủ trình độ. Đây hoàn toàn là một lý do sai. Cộng đồng người Việt tại Victoria với hơn 80,000 người, sẵn sàng hỗ trợ và cung cấp những giáo viên tiếng Việt có trình độ và kinh nghiệm. Tất cả sự suy giảm trong số giờ giảng dạy tiếng Việt tại trường đều xuất phát từ những ý chỉ chủ quan của cựu hiệu trưởng. Từ năm 2016 trường tuyển được 8 giáo viên Việt mới thì cũng làm 8 giáo viên khác bất mãn nghỉ việc. Hiệu trưởng mới đã không nắm bắt được các vấn đề thất bại trong chương trình.

Đây là một quyết định quan trọng. Quyết định này sẽ làm thay đổi đặc trưng của nhà trường. Quyết định gây tranh cãi này còn làm tổn thương cộng đồng người Việt địa phương là cộng đồng ngôn ngữ có số người sử dụng đứng thứ 4 tại Victoria sau tiếng Anh. Nghiêm trọng hơn nữa là quyết định này được đưa ra hoàn toàn vội và trong thời gian cách ly toàn xã hội tại Victoria.

Chúng tôi những người ký tên dưới đây yêu cầu ngưng ngay quyết định hủy bỏ chương trình Song Ngữ tiếng Việt. Chúng tôi yêu cầu chương trình song ngữ tiếng Việt phải được tiếp tục. Tất cả mọi khó khăn nào liên quan tới nguồn lực giáo viên Việt đều có thể được giải quyết với sự hỗ trợ và tham vấn từ hội người Việt tại Victoria trong tương lai.

Poster artwork by Timmah Ball

"You must understand the feeling of originating as opposed to imitating."

SUSTAINABLY & ETHICALLY MADE

Join the artists and makers, the crafters, musicians, poets, storytellers and other creative people of Footscray Park

If you live here, you'll be familiar with what it is that makes us special. If you are visiting, thank you for coming and I'm sure you'll be struck by the riches we enjoy here. And by riches I mean the friendly community, the clean air, the sunny weather, the wealth of trees under which to sit and relax and the many facilities, from shops to parks to eateries. While change may have truly arrived, I trust that the essence

READY TO PRINT?

Sometimes just the idea of change itself is challenging. But change we will, as people continue to move here and bring their past experiences and great ideas with them. We are on the brink of what promises to be an exciting time of change, brought about by a mix of old and new.

We are different, but we are one. And it is our similarities we need to focus on, and our mutual desire to continue to create a village that supports all of those who have chosen to live here.

DISCLAIMER

BDUNSWICK DRUNSWICK ALWAYS THE LIFE OF PARTY... is at risk

Detail from the Salvadoran community mural, prior to destruction in 2022.

Archiving the Present - Tania Cañas et al.

“Settler colonialism operates through ecological, spatial and infrastructural destruction, alteration, appropriation and expropriation.”

- Ruba Saliah & Olaf Corry (p.385)

“How do you have memory without landscape, as landscape disappears so do the memories.”

- Professor Gary Foley

Archiving the Present is a multi-site digital community archive project of “remembering as insurgent practice”.

The project began as a collective quick response to the destruction of a Salvadoran community mural (painted by the children of the Salvadoran community in the Kensington flats in 1990) as part of a \$10.2 million ‘redevelopment’ of the Kensington Community Recreation Centre.

Archiving the Present asks: who gets to be remembered and what gets to be preserved in settler-colonial Australia? How does memory and embodied archiving occur for sites deemed to have no “heritage significance” by national and state-level heritage organisations? What does it mean to engage in acts of creative remembering that sit outside of heritage regimes? How do we remember within displacement and in the context of ongoing dispossession?

Why the present? Archives have often been associated with the past-tense in order to justify capturing, cataloguing, defining and making object-of peoples, stories and sites. As Lara Khalid writes “time is always controlled by the hegemonic power” (2020, p.50). Therefore by situating the project in the present we challenge the archival power and situating these dynamics in our daily embodied practices.

The project seeks to develop alternative practices of remembering and archiving- in ways that do not conform to whiteness and aesthetics of colonial forms of remembering (i.e. Plaques, statues). The project centre’s creative responses as multidisciplinary and multi-perspective responses that are not only community informed but embodied and importantly- community led.

“We all need histories that no history book can tell, but they are not in the classroom—not the history classrooms, anyway. They are in the lessons we learn at home, in poetry and childhood games, in what is left of history when we close the history books with their verifiable facts.”

- Michel-Rolph Trouillot (p.72-73)

[1] In ‘Displacing the Anthropocene: Colonisation, extinction and the unruliness of nature in Palestine’ (2022)

[2] April 6th walking lecture as part of Counter Cartographies: the Absent Map (2022)

[3] As described by Bolivian theorist Silvia Rivera Cusicanqui in her book, ‘On practices and discourse of decolonization’ (2020, p.xxxii)

[4] In ‘We’re still alive, so remove us from memory. Synchronicity and the museum of resistance’ (2020) Errant Journal special edition ‘when are we?’

π.O.

π.O. (Pi.O.) is a legendary figure in the Australian poetry scene, born in Greece and brought up in Fitzroy, the chronicler of Melbourne and its culture and migrations, a highly disciplined Anarchist who has worked as a draughtsman for forty years to support his family and his art. He is the publisher of Unusual Work by Collective Effort Press, and the author of Panash, Fitzroy Poems, Big Numbers: New and Selected Poems, and the two epic works 24 Hours and Fitzroy: The Biography. Heide, the third book in this monumental trilogy, won the 2020 Judith Wright Calanthe Award.

Beth Sometimes

Beth is a Pākehā artist, interpreter/translator and organiser from Aotearoa living in Arrernte Country. Her labours are concerned with economies of attention and observing exuberance within contexts of damage. She collaborates with custodians on projects that give vitality to the languages and knowledges of Pitjantjatjara and Arrernte country. Beth embraces artistic practices as vibrant methods by which to invigorate communities and reconfigure social imaginaries.

Bridge The Gap Choir

The choir formed in 2001 to support English language learning in the community. Membership is from various groups in the City of Yarra including Atherton Gardens ESL, Voice Group, the Many Moons Group and You Yi Zhi Qiao - Crossing The Bridge. The choir repertoire includes songs in English, Mandarin, Indonesian and Vietnamese.

Hoàng Trần Nguyễn

Hoàng is an artist working in social practice to address overlapping cultural histories and the politics of place. He lives in Footscray with his wife and two children.

Lana Nguyễn

Lana is interested in community collaborations and relational projects that speak to the places of which we are a part. Through putting her energy into collaborating, curating and supporting creative practice, she works to create spaces of exchange and learning to shape our collective culture and needs.

Luis González Serrano

Luis is a Melbourne poet born in El Salvador who came to Australia in 1988 as a refugee. In 2003 he founded, along with two mates, Salt-lick Quarterly, a well regarded poetry journal. In 2005 he published a book, Cities with Moveable Parts (NSW Poets Union Publications). He has been involved in the Melbourne poetry scene since 2002, and directly or indirectly with the Melbourne Overload Poetry Festival, of which he was Artistic Director between 2011 and 2012.

Rene Wanuny Kulitja

Rene is a Pitjantjatjara artist and community leader born in Pukatja, SA and currently living in Mutitjulu, NT. She is a director of Ngaanytjarra Pitjantjatjara Yankunytjatjara Women's Council and Mutitjulu delegate for the Central Land Council. She is a former chair of Maruku Arts, Walkatjara Arts and has been closely involved for many years with the joint management of Uluru Kata Tjuta National Park. She has been involved with countless exhibitions and creative projects including major touring exhibition Songlines: Tracking the Seven Sisters.

Son Nguyễn

Son was born in Saigon and left Vietnam on a boat in 1979. He stayed at the Pulau Galang refugee camp operating the radio station and assisting the English language course, where he first met his future wife, Jenny. Re-settling in Melbourne Son gained an engineering degree at Victoria University, Footscray. Son's first guitar was gifted to him for academic achievement as a student in Da Nang.

Tania Cañas

Tania is an artist researcher based on unceded Kulin Territory. She began her practice as a theatre performer and subsequent Theatre of the Oppressed practitioner and has since developed a creative arts research practice, at the intersection of performance, community, socio-spatial and cultural enquiry.

Tess Do

Tess is a Lecturer in French Studies at the University of Melbourne. Her research focuses on postcolonial Indochina and questions of food, memory, and cultural identity in Francophone migrant literature. She is interested in Vietnamese diasporic narratives and has published on French writers of Vietnamese origin. Her 2022 book is a translation of Jean Vanmai's *Chân Đàng* The Tonkinese of Caledonia in the Colonial Era.

Timmah Ball

Timmah is a writer, zine maker and curator of Ballardong Noongar heritage. Her most recent publication is *Do Planners Dream of Electric Trees?* Distributed and published by Glom Press and Arts House.

Tony Bui and Hao Do

Tony and Hao have three young children, with two attending the Vietnamese Bilingual Program at Footscray Primary. They started an online petition to save the program, gathering over 18,000 signatories and broader community discussion. Tony runs an online business and is active in community forums.

Uncle Robert (Bobby) Nicholls

Uncle Bobby is a Yorta Yorta, Dja Dja Wurrung and Wotjobaluk man. He has worked in community run organisations such as the Aborigines Advancement League, VACCA, and the Aboriginal Housing Board. He has worked on native title and for various government departments. Uncle Bobby is an Elder Adviser for Yalinguth, an audio app sharing First Nations histories and stories, including Gertrude Street, Fitzroy – an important community gathering place and birthplace of the Aboriginal civil rights movement in Australia.

Uncle Larry Walsh

Uncle Larry is a local Aboriginal cultural leader and storyteller. He particularly loves working with the younger generation, the torchbearers of the future. Inspired by his local Aboriginal community and his Kulin ancestral blood connections to country, Uncle is one of the only senior Elders in Melbourne who focuses specifically on storytelling, ensuring the cultural continuity of his ancient oral traditions.

wani toaishara

wani is an award-winning art practitioner with a keen interest in African affairs, visual culture and Indigenous knowledge production to interrogate the effects of dislocation for those on margins of movements and dialogues. He is a PhD candidate at Monash University's Wominjeka Djeembana Research Lab. wani has curated, exhibited, and performed his works both nationally and internationally.

Henderson House, circa 1970's, prior to conversion to Footscray Community Arts Centre.

Collingwood Technical College, circa 1940's, now Collingwood Yards Arts Precinct..

Special thanks:

π .O., Sebastian Henry-Jones, Hung Nguyen, Urvi Majumdar, Bridgette Le, Dot Meng - Lana's friend who can pick locks, Ngan Nguyen, Doan Nguyen, Danny Butt, Chau Cong, Lisa Divissi, Andy Butler, Joanna Kitto, Daniel Santangeli, Amelia Wallin, Tamsen Hopkinson, Thea Jones, Blossom Ah Ket, Yasbelle Kerkow, Zoe Dawkins and the Yalinguth project, Benjamin Baker, Leila Doneo Baptist, Ari Tampubolon, Christine Quach, Caspar Nguyen, Khai Nguyen

Project supporters:

Neighbourhood Festival partners:

Hát Xe Buýt

(Singing Bus)

Curators

Hoàng Trần Nguyễn and Lana Nguyễn

Hosts

12th November 2022

π.o.

Son Nguyễn

Tess Do

Tony Bui

19th November 2022

Bridge the Gap Choir

Tania Cañas

Uncle Bobby Nicholls

Uncle Larry Walsh

wani toaishara

26th November 2022

Beth Sometimes

Rene Wanuny Kulitja

Timmah Ball

Part of the House of Mother Tongue, House of Other Tongue Project

